

SZÓTÉR KRISZTINA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Nyelvtudományi Doktori Iskola
Jilin International Studies University, Jilin Foreign Language University
krisztinaszoter@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0007-8869-3639>

Szótér Krisztina: Pragmatikai transzfer és funkcióváltás: a magyar diskurzusjelölők használata mongol anyanyelvű beszélők interjúiban
Alkalmazott Nyelvtudomány, XXVI. évfolyam, 2026/1. szám, 64–80.
doi:<http://dx.doi.org/10.18460/ANY.2026.1.004>

Pragmatikai transzfer és funkcióváltás: a magyar diskurzusjelölők használata mongol anyanyelvű beszélők interjúiban

This study examines the use of discourse markers in the Hungarian L2 speech of Mongolian native speakers, with special regard to pragmatic transfer and functional reanalysis. Discourse markers play a key role in the organization of spoken discourse, contributing to information structuring, interaction management and the expression of speakers' stance. Although these elements have been widely investigated in various languages, their use in Hungarian as a second language – especially among speakers of typologically distant languages such as Mongolian – has received little attention so far.

The research is based on a qualitative micro-analysis of five semi-structured online interviews conducted in Hungarian with adult Mongolian speakers at different proficiency levels (A1–C1). The interviews focused on the participants' experiences of learning Hungarian, their learning strategies and perceived difficulties. All recordings were transcribed verbatim, with pauses, laughter, hesitation, and relevant code-switching carefully annotated. Hungarian discourse markers were manually identified, including conjunction-like elements, particles, and multiword units, and each occurrence was assigned to one or more functional categories (e.g., logical connection, hesitation, addressee-involvement, topic shift, stance-marking). The analysis combines a frequency-based overview of the most common markers with a detailed qualitative examination of their functions in context.

Special attention is paid to frequently occurring Hungarian discourse markers such as *hát* 'well', *tehát* 'so/therefore', *szóval* 'so', *ugye* 'right?/you know', *akkor* 'then/so', *na/igen* 'well/yes' and hesitation markers such as *öö*.

The results show that several markers are used in ways that closely resemble native Hungarian patterns, especially in narrative structuring (*és akkor* 'and then', *tehát* as a summarising connector) and in basic turn management. At the same time, a number of elements display non-targetlike uses or a reduced or extended functional range, which can be linked to pragmatic transfer from Mongolian. Typical examples include the overuse and functional broadening of *tehát* as both a logical connector and a topic-introducing device, mirroring the multifunctional Mongolian marker *мэгээхээр* (*tegexeer*), as well as the use of *akkor* 'then' and *hát* 'well' in positions where Mongolian would regularly employ *жа* (*ja* 'yes, OK') or *ингэхэд* (*ingexed*).

The comparison with Mongolian shows systematic correspondences between Hungarian markers and Mongolian sentence-final particles and connectors, such as *мэгээд* (*tegeed* 'and then'), *мэгээхээр* (*tegexeer* 'so/therefore'), *ийүү* (*šiiü* 'you know/indeed') and *жа* (*ja* 'yes, OK'). These elements often encode discourse functions that in Hungarian are realised by clause-initial or clause-medial markers, which may encourage learners to map L1 patterns directly onto L2 forms. The data also indicate that the non-lexical vocalisation *öö* in Hungarian may be supported by a rich set of functions of Mongolian *öö*, ranging from hesitation and discourse-structuring to expressing subtle attitudinal nuances.

Overall, the findings reveal a complex interplay between L1-based pragmatic routines, learner strategies and the multifunctional nature of Hungarian discourse markers. The study argues that the discourse marker system constitutes a specific locus of pragmatic transfer, where learners' choices

reflect both typological differences between Hungarian and Mongolian and the gradual development of L2 pragmatic competence. From a pedagogical perspective, the results suggest that it is useful to treat different discourse functions (summarising, topic-introduction, hesitation, stance-marking, interaction management) separately in teaching, to provide explicit cross-linguistic comparisons between Hungarian markers and their Mongolian counterparts, and to draw learners' attention to position- and prosody-related constraints. The study thus contributes to research on discourse markers in contact situations and offers implications for the teaching of Hungarian as a foreign language by highlighting the role of discourse markers in sounding natural, managing interaction, and avoiding negative pragmatic transfer.

Keywords: discourse markers, Hungarian as a foreign language, Mongolian learners, pragmatic transfer, spoken discourse

1. Bevezetés

A diskurzuszjelölők használatának vizsgálata a második nyelvi pragmatika egyik meghatározó kutatási területe, mivel fontos információkat nyújt a nyelvtanulók interakciós kompetenciájáról, valamint a nyelvi átvitel folyamatairól is (Dér, 2009a; Dér, 2009b; Gärtner–Gyuris, 2012). Bár a magyar diskurzuszjelölők funkciójáról és használatáról több anyanyelvi, korpuszalapú vizsgálat is készült (Dér–Markó, 2010; Schirm, 2011; Schirm, 2014; Schirm, 2015; Silvano et al, 2022; Alberti et al, 2023), a nem anyanyelvi beszélők produkcióját elemző kutatások száma továbbra is korlátozott. Ez különösen igaz azokra a tanulói csoportokra, amelyek anyanyelve tipológiailag távol áll a magyartól.

A mongol nyelv pragmatikai jelölőrendszerével foglalkozó kutatások (Руднев, 1905; Бертараев, 1964; Bai, 2020; Namsrai & Dashdorj, 2021; Zhang, 2020) arra mutatnak rá, hogy a mongol diskurzuszjelölők szerkezeti és funkcionális sajátosságai jelentősen eltérnek az indoeurópai nyelvekben leírt mintázatoktól. Mivel a magyar diskurzuszjelölők második nyelvi használatát vizsgáló kutatások jelentős része indoeurópai anyanyelvű tanulók adataira épül, így különösen indokolt annak vizsgálata, hogy a tipológiailag eltérő nyelvi háttérrel rendelkező beszélők, például a mongol anyanyelvű magyarul tanulók milyen mintázatokat mutatnak a magyar diskurzuszjelölők használatában.

Jelen kutatás öt mongol anyanyelvű, magyarul különböző szinteken (A1-C1) beszélő nyelvtanuló irányított interjúinak elemzésén keresztül vizsgálja azt, hogy a mongol anyanyelvi háttér miként befolyásolja a magyar diskurzuszjelölők kiválasztását, gyakoriságát és funkcionális eloszlását. A résztvevők magyar nyelvtanulási tapasztalataikról beszéltek, anélkül, hogy tudták volna, hogy a vizsgálat középpontjában a diskurzuszjelölők állnak. Az elemzés célja az anyanyelvi és a nem anyanyelvi mintázatok közötti eltérések feltárása volt, valamint annak bemutatása, hogy ezek az eredmények miként járulhatnak hozzá a magyar mint idegen nyelv pragmatikai fókuszú oktatásának fejlesztéséhez, különös tekintettel a tipológiailag távoli nyelvek beszélőire. A kutatás újszerűségét az adja, hogy a magyarul tanuló mongol anyanyelvű beszélők diskurzuszjelölő-használatáról eddig nem készült célzott pragmatikai vizsgálat. Az eredmények hozzájárulhatnak annak pontosabb megértéséhez, hogy mely

elemekben figyelhetők meg az anyanyelvi átvitelből fakadó sajátosságok, mely területeken van szükség tudatosabb oktatásra, és hogyan alakul a többfunkciós magyar diskurzusjelölők elsajátítása a tanulói nyelvben.

A tanulmány célja annak feltárása volt tehát, hogy a mongol anyanyelvű, magyarul tanuló beszélők miként alkalmazzák a magyar diskurzusjelölőket spontán, irányított interjúhelyzetben. Az elemzés középpontjában a következő kérdések állnak:

1. Milyen diskurzusjelölők fordulnak elő leggyakrabban a mongol anyanyelvű beszélők magyar nyelvhasználatában?

2. Milyen funkciókat töltenek be ezek a jelölők, és van-e eltérés az anyanyelvi mintázatokhoz képest?

3. Kimutatható-e a mongolból származó pragmatikai transzfer, és ha igen, milyen formában?

2. A diskurzusjelölők kutatásának háttere

A diskurzusjelölők vizsgálata a 20. század második felétől került a nyelvészeti kutatások előterébe, különösen a beszélt nyelv pragmatikai és szociolingvisztikai elemzésében (Bartha–Hámori, 2010; Furkó, 2013; Keszler, 1991). A kutatások rámutattak arra, hogy ezek az elemek nem csupán kohéziós szerepet töltenek be a szövegben, hanem a beszélők közötti interakció gördülékenységéhez, a diskurzus szerkezetének alakításához és a pragmatikai jelentés árnyalásához is hozzájárulnak. A nem anyanyelvi beszélők esetében a diskurzusjelölők használata különösen fontos, mivel közvetlen hatással van a beszéd természetességére és a társalgási kompetencia megítélésére (Müller, 2005; vö. Kasper, 1992).

A magyar diskurzusjelölők funkcióival és használatával számos tanulmány foglalkozik. Dér (2009a, 2014) több munkájában a forma és a funkció összefüggéseit vizsgálja, míg Schirm (2014) a diskurzusjelölők pragmatikai és szintaktikai sajátosságait elemzi. Gärtner és Gyuris (2012) összefoglaló munkája általános bevezetést ad a magyar beszélt nyelvi korpuszok és a diskurzusjelölők kapcsolatának vizsgálatához, amelyet korpuszalapú elemzések is alátámasztanak (Markó & Dér, 2008). A diskurzusjelölők funkcionális spektruma a mag-periféria megközelítés felől is értelmezhető. E felfogás szerint a diskurzusjelölők nem alkotnak egységes kategóriát, hanem bizonyos kontinuum mentén helyezkednek el: prototipikus és kevésbé prototipikus típusok különíthetők el. Értelmezésükben pedig az olyan multimodális tényezőknek, mint például a prozódia és a gesztusoknak is fontos szerepük van (Abuczki, 2015). Ezek a kutatások együttesen arra mutatnak rá, hogy a diskurzusjelölők rendszerének elsajátítása különösen nagy kihívást jelenthet a tipológiailag eltérő nyelvek beszélői számára, mivel a lexikai forma és a pragmatikai funkció kapcsolata gyakran nyelvspecifikus (Bartha–Hámori, 2010; Dömötör–Varga, 2014; Gyuris, 2008; Keszler, 1991; Kasper, 1992).

A mongol nyelvre vonatkozó kutatások e téren jóval szűkösebbek ugyan, de az elmúlt években több pragmatikai és szociolingvisztikai vizsgálat is készült, amelyek a beszélt mongol nyelv sajátos diskurzusszervező mechanizmusait elemzik (Namsrai–Dashdorj, 2021; Bai, 2020). A mongol diskurzusjelölők közé tartoznak azok a partikulaszerű elemek is, amelyek gyakran mondatvégi pozícióban állnak, és a beszélő attitűdjének, bizonyosságfokának, valamint a társalgási viszony dinamikájának kifejezésére szolgálnak, és a használatukat többek között az életkor is befolyásolja (Namsrai–Dashdorj, 2021). A mongol diskurzusjelölők funkciórendszere több ponton eltér a magyarétól. A mongol nyelvben kiemelt szerepük van a mondatvégi partikulumoknak, ezzel szemben a magyarban gyakoribbak a mondat elején vagy belsejében álló diskurzusjelölők. Ez a különbség a két nyelv információs szerkezetének és pragmatikai stratégiáinak eltéréseivel is összefügg.

3. A magyar és a mongol diskurzusjelölők összehasonlítása

A magyar és a mongol diskurzusjelölők rendszere jelentős tipológiai eltéréseket mutat, ugyanakkor funkcionális szinten több hasonlóság is megfigyelhető. A különbségek elsősorban a morfoszintaktikai beágyazottságban, a pozícióbeli sajátosságokban és a beszélői stratégiákban ragadhatók meg. A tipológiai eltérések ellenére mindkét nyelvben megtalálhatók azok az elemek, amelyek a szóbeli diskurzus szervezését, a koherencia megteremtését, a beszélői attitűd kifejezését és az interakció irányítását szolgálják. Ezek a funkciók azonban nyelvenként eltérő lexikai eszközökkel és különböző szintaktikai beágyazottsággal valósulnak meg.

A magyar diskurzusjelölők többsége önálló lexikai elem – például *hát, ugye, tehát, szóval* –, amelyek jellemzően mondat elején vagy közepén jelennek meg, gyakran intonációval elkülönítve. A mongolban ezzel szemben nagy számban fordulnak elő mondatvégi partikulaszerű diskurzusjelölők – *уугу* (*šüü* ‘ugye/ám’), *буз дээ* (*bij dee* ‘ugye’ – megerősítést kérő forma), *юм даа* (*yum daa* ‘hát/bizony’ – enyhe nyomatékosító, konkluzív árnyalat) –, amelyek szorosan kapcsolódnak a mondat magjához, és kevésbé intonációval, inkább morfoszintaktikai eszközökkel jelölik a pragmatikai funkciót.

3.1. Pozíció és információs szerkezet

A magyarban gyakori a mondat eleji jelölő, amely a hallgató figyelmének irányítására vagy a téma bevezetésére szolgál (*na, hát, egyébként*). A mongolban ezzel szemben inkább a mondatvégi diskurzusjelölők dominálnak, amelyek gyakran értékelő vagy bizonyosságjelölő funkciót töltenek be, lezárják, illetve modalizálják az információt: a *уугу* (*šüü* ‘ugye/ám’) elsősorban nyomatékosít, míg a *байна уугу дээ* (*baina šüü dee* ‘ugye, hát (hiszen) / márpedig’) emlékeztető, megerősítő árnyalatot ad a megnyilatkozásnak. Ez a pozícióbeli eltérés a két nyelv információs szerkezetének különbségeivel is összefügg: míg

a magyarban a fókuszpozíció erősen szabályozza a mondat szerkezetet, addig a mongolban a mondatvégi modalitásjelölés a beszélői attitűd egyik elsődleges kifejezőeszköze.

Mind a mongol, mind a magyar nyelv rendelkezik gyakori, spontán beszédben használt diskurzusjelölőkkel, amelyek szintaktikailag jellemzően a mondat elején vagy közepén helyezkednek el. A magyarban gyakori elemek például: *hát, tehát, amúgy, igazából, és akkor*, a mongolban ezeknek részleges megfelelői a *мэгээд* (*tegeed* 'és akkor'), *мэгэхээр* (*tegexeer* 'tehát'), *ер нь* (*yörn* 'általában'), *яг* (*yag* 'pontosan'), *бодвол* (*bodwol* 'feltehetően, úgy tűnik'). A magyar diskurzusjelölők közül több morfológiailag független elemként működik, a mongolban viszont gyakoriak az igéből grammatikalizálódott formák (*мэгэх* (*tegex* 'így tenni') igető + *аад/-ээд* (*-aad/-eed*) befejezett határozói igenévi képző → *мэгээд* (*tegeed* 'és akkor'), amelyek egyúttal szintaktikai kötöttséget is mutatnak. A magyar nyelv esetében az interakciós diskurzusjelölők (*hát, na, ugye*) gyakran intonációs szerkezetekkel együtt alkotnak pragmatikai egységet, ezzel szemben a mongol nyelvben a kötőszó-jellegű megoldások dominálnak, és ezek sok esetben az olyan grammatikai mondatrészekből, mint az igeidők vagy határozók alakulnak ki (Keszler, 1991; Dömötör-Varga, 2014; Gyuris, 2008).

3.2. Funkcionális megfelelések és eltérések

Mindkét nyelvben megtalálhatók a diskurzusjelölők főbb funkciócsoportjai. A kohéziós funkciók a téma bevezetését, váltását és összegzését segítik, az interakciós funkciók a hallgató bevonásához és a közös tudás aktiválásához járulnak hozzá, míg a modalitásjelölő funkciók a bizonyosság, a bizonytalanság és a beszélői attitűd kifejezésében játszanak szerepet. Ezek az átfedések lehetőséget teremtenek a két nyelv közötti pragmatikai megfelelések vizsgálatára, különösen a nem anyanyelvi nyelvhasználat kontextusában.

A két nyelv diskurzusjelölő-rendszere között tehát jelentős szerkezeti és pozícióbeli eltérések vannak, ugyanakkor funkcionális szinten számos párhuzam figyelhető meg. Ezek az eltérések és hasonlóságok alapvető kiindulópontot jelentenek a mongol anyanyelvű magyarul beszélők nyelvhasználatának vizsgálatához, és segítenek feltárni a nyelvtanulás során jelentkező pragmatikai interferenciát.

A legmarkánsabb funkcionális párhuzam a mongol *мэгээд* (*tegeed* 'és akkor'), a magyar *és akkor* között figyelhető meg, mindkét elem elsősorban narratív szövegösszefüggésekben fordul elő, és az események időrendjének kijelölésére szolgál. A *мэгэхээр* (*tegexeer* 'tehát') jelentése szintén közel áll a magyar *tehát*-hoz, használata azonban a mongolban jóval kötöttebb, mivel főként érvelésben és következtetések megfogalmazásakor jelenik meg, ezzel szemben a magyar *tehát* gyakran a beszélői fókusz jelölőjeként is működik. A magyarban gyakori attitűdjelölők (*amúgy, igazából, egyébként*) ritkábban jelennek meg a mongol nyelvben elkülönült lexikai egységként. Ehelyett a mongol beszélők gyakran az

egész mondat intonációjával, igazszemantikával vagy módosítószavakkal fejezik ki a hasonló pragmatikai funkciókat *бодвол* (*bodwol* 'valószínűleg'), *магадгүй* (*magadгүй* 'lehet, hogy').

A kérdéshez kapcsolódó metapragmatikai diskurzusjelölők terén szintén eltérések figyelhetők meg. A magyar nyelvhasználatban előfordulnak az *öö* 'vagyis, úgy értem' típusú beszédjavító vagy önkorrekciós formák, ezzel szemben a mongolban ezek gyakran hiányoznak, vagy más módon valósulnak meg, például egyszerű újrakezdéssel, illetve a *за* (*ja* 'igen, jó, rendben, oké') típusú fordulatokkal. A mongol és a magyar diskurzusjelölők közötti funkcionális megfelelések áttekintését az 1. számú függelékben közölt táblázat tartalmazza, amely a két nyelvben előforduló jelölők lehetséges kódolási sémáit foglalja össze.

3.3. A magyar és a mongol diskurzusjelölők funkciói

A diskurzusjelölők tipológiáját számos kutatás tárgyalta részletesen a magyar nyelvészeti szakirodalomban (Dér, 2010, 2014, 2017; Schirm, 2011; Boronkai, 2013; Alberti et al., 2023). Ezek a vizsgálatok arra mutatnak rá, hogy a diskurzusjelölők többféle pragmatikai funkció szerint csoportosíthatók, és szerepük messze túlmutat a pusztán kohéziós kapcsolatok jelölésén. Egyes elemek elsősorban a diskurzus tematikus szervezésében játszanak szerepet, mivel a beszédmenet strukturálását, a gondolatmenet előrehaladását vagy az események narratív összekapcsolását segítik; ilyen például az *és akkor*, a *tehát* vagy a *hát*. Más diskurzusjelölők a beszélő attitűdjének vagy értékelő viszonyulásának kifejezésében kapnak szerepet, mint például az *ugye*, a *hát persze* vagy a *mondjuk*.

A spontán beszédben emellett gyakran jelennek meg olyan elemek is, amelyek a beszédtervezéshez vagy a hezitációhoz kapcsolódnak, például az *öö*, az *izé* vagy a *hogyan is mondtam* fordulatok. Ezek a jelölők a beszédprodukciónak folyamatát teszik láthatóvá, és gyakran a gondolatmenet újraszervezésével vagy a beszélő időnyerési stratégiáival állnak összefüggésben. A diskurzusjelölők egy másik fontos csoportja interakciós funkciókat tölt be, vagyis a beszélő és a hallgató közötti kommunikáció szervezését segíti; ebben a szerepben olyan elemek jelenhetnek meg, mint a *na*, a *jó* vagy az *érted*, amelyek a figyelem irányítását, a beszédpartner bevonását vagy a diskurzus dinamikájának fenntartását szolgálják.

Külön figyelmet érdemel a *tehát* diskurzusjelölő, amely sajátos átmeneti pozíciót foglal el a logikai konnektorok és a pragmatikai diskurzusjelölők között. Használata egyszerre kapcsolódhat következteteskifejező funkcióhoz és diskurzusszervező szerephez, ezért a nyelvtanulói nyelvhasználatban gyakran figyelhető meg funkcióbővülés vagy funkciószűkülés.

A mongol rendszerben nagy szerepet kapnak a posztpozíciós kötőelemek és a mondatvégi partikula-funkciók (Руднев, 1905; Bai, 2020; Namsrai–Dashdorj,

2021). Gyakori példák a következtetés vagy lezárás jelölésére a *мэгэхээр* (*tegexeer* ‘tehát/ezért’) és az *ингэхээр* (*ingexeer* ‘így hát/ezért’), ellentét vagy korrekció esetében a *харин* (*xarin* ‘viszont/pedig’), míg témaváltáskor vagy hangsúlyozáskor a *за* (*ja* ‘igen, jó, rendben, oké’) és a *мэгээд* (*tegeed* ‘és akkor’) jelenhet meg. A hallgató bevonását szolgálhatja többek között a *ууг* (*šüü* ‘ugye/ám’), a *даа* (*daa* ‘hát/bizony’) vagy a *муум* (*tiim* ‘igen/úgy van’), amelyek akár halmozottan is előfordulhatnak, például a *муум ууг* (*tiim šüü*) vagy a *ууг дээ* (*šüü dee*) formákban.

Ezek közül több funkcionálisan megfeleltethető magyar diskurzusjelölőknek, gyakran azonban eltérő szintaktikai pozícióban jelennek meg, illetve más gyakorisági mintázattal fordulnak elő.

4. Módszertan és eredmények

A kutatás alapját öt, mongol anyanyelvű beszélővel készített félig strukturált interjú képezi, amelyek online platformon, magyar nyelven zajlottak, és önként jelentkeztek a felhívásomra. Időtartamuk 5 és 12 perc között mozgott, a résztvevők nyelvtudásának szintjétől és beszédtempójától függően. Az interjúk során minden résztvevő ugyanarra az előre összeállított kérdéssorra válaszolt, amely a magyar nyelv tanulásának kezdeteire, a tanulási motivációkra, a tanulási stratégiákra, a nyelvi nehézségekre, valamint a magyar nyelvvel kapcsolatos tapasztalatokra irányult. A kérdések sorrendje és főbb témái minden interjúban azonosak voltak, ami lehetővé tette a válaszok tartalmi összehasonlíthatóságát, ugyanakkor a félig strukturált forma biztosította, hogy a résztvevők szabadon fejthessék ki véleményüket, ezért az egyes válaszok hossza és részletessége eltérő volt. Az interjúalanyok elsősorban a kutatói kérdésekre reagáltak, saját kérdéseket csak elvétve fogalmaztak meg, így a beszélgetések főként a válaszadók narratíváira épültek. A módszer célja az volt, hogy olyan természetes beszédhelyzetet teremtsen, amelyben a résztvevők spontán módon használhatják a magyar nyelv különböző diskurzusjelölőit. A résztvevők nem kaptak információt arról, hogy a vizsgálat középpontjában kifejezetten a diskurzusjelölők állnak, így lehetőség nyílt a spontánabb beszédprodukciónak megfigyelésére.

A résztvevők életkora 23 és 36 év között volt, közülük három férfi és két nő. A magyar nyelv tanulásának időtartama jelentős eltérést mutatott: a legrövidebb tanulási idő egy év, a leghosszabb huszonhat év volt. Két résztvevő Magyarországon, egyetemi képzés keretében tanult magyarul (1, illetve 4 éve), két résztvevő a magyar közoktatásban sajátította el a nyelvet, és hosszabb ideje használja azt (19, illetve 26 éve), míg egy résztvevő Németországban él, és másfél éve online formában tanul magyarul. A minta összeállításakor az volt a cél, hogy különböző nyelvtanulási háttérrel és eltérő magyar nyelvi tapasztalattal rendelkező beszélők kerüljenek a vizsgálatba.

A résztvevők különböző nyelvi szinten (A1–C1) beszéltek magyarul. Ezeket a szinteket azonban utólag, az interjúk alapján határoztam meg, mivel a kutatás

során nem történt előzetes, nyelvi szint szerinti leválogatás. A besorolás során a folyékonyt, a nyelvtani és lexikai erőforrásokat, valamint a diskurzuszervezésének módját vettem figyelembe; a nyelvi szintek eloszlása a következőképpen alakult: A1 – 3. interjú; B1 – 1. interjú; C1 – 2., 4. és 5. interjú. A korpusz kis mérete és a szintek utólagos becslése miatt a vizsgálatot feltáró jellegű pilot-tanulmányként értelmezem.

Minden interjút szó szerinti átiratba rendeztem, jelölve a nem nyelvi elemeket (szünetek, nevetés, hezitáció), valamint a releváns kódváltásokat. Az átiratokban a magyar diskurzuszjelölőket manuálisan azonosítottam, külön jelölve a kötőszó-, partikula- és frazeológiai típusokat. Minden előfordulást funkcionális kategóriába soroltam (például logikai kapcsolás, hezitáció, hallgató bevonása, témaváltás), és az elemzés során az előfordulási gyakoriságot, a típusgazdagságot, a célnyelvi használathoz való funkcionális megfelelést, a hibás vagy atipikus alkalmazásokat, valamint azokat a transzferjelenségeket vizsgáltam, amelyek a mongol nyelvi minták hatását tükrözték a magyar diskurzuszjelölők használatában. Az interjúk átirataiban a leggyakrabban előforduló diskurzuszjelölők és azok gyakorisága az 1. táblázatban láthatók.

1. táblázat. A leggyakoribb diskurzuszjelölők az interjúkban

Diskurzuszjelölő	1. interjú	2. interjú	3. interjú	4. interjú	5. interjú
öö (összes változat)	20	17	2	56	25
<i>hát / tehát</i>	5	84	–	42	23
<i>na / igen</i>	17	61	5	96	66
<i>ugye</i>	–	6	–	7	10
<i>persze</i>	–	4	–	8	–
<i>szóval</i>	–	1	–	1	6
<i>mondjuk</i>	–	2	–	2	1
<i>biztos</i>	–	2	–	2	–
<i>amúgy</i>	–	1	–	–	4
<i>viszont</i>	–	–	–	–	2

4.1. Magas frekvenciájú magyar diskurzuszjelölők – L2 mintázatok

Az interjúkban az *és*, *tehát*, *akkor*, *hát*, *de* rendkívül gyakran fordulnak elő, sokszor halmozva (*és akkor hát...*). Ez a halmozás a magyarban is létezik, de a mongolban a hasonló funkciójú kötő- és diskurzuszjelölők – pl. *mэгээд*, *mэгэхээп*, *за мэгэхээп* (*tegeed*, *tegexeer*, *ja tegexeer*) – még erőteljesebben sorolódhatnak, főleg narratívákban. Valószínűsíthető az, hogy a mongol anyanyelvű beszélők a magyarban is megőrzik ezt a halmozási hajlamot, ami pragmatikai átvitelre utal.

A *tehát* több interjúban nagyon gyakran jelenik meg, gyakran szóbeli töltelékként, nem csak formális következtetésként. A mongol nyelvben ennek legközelebbi párja a *mэгэхээп* (*tegexeer*), ami beszédtervezési szerepben is előfordul, nem csak logikai kapcsolatként, mivel a beszélők gyakran *és akkor*

formulával viszik tovább a történetet. A mongolban a *məzəəd* (*tegeed*) tölti be ugyanezt a narratív láncoló szerepet, így érdemes lesz megnézni, hogy a magyarban mennyire követik ugyanazt a temporalitásra épülő kötőszó-használati mintát, amit a mongolban megszoktak.

A mongol anyanyelvűek magyar nyelvhasználatában gyakran megfigyelhető, hogy a tanulók túlhasználják azokat a magyar diskurzusjelölőket, amelyek funkcionálisan hasonlítanak a mongol megfelelőikre. Például a *tehát* túl gyakori használata előfordulhat a *məzəxəp* direkt megfeleltetése miatt, még akkor is, ha a magyarban az adott szituációban inkább más formák lennének természeteseek. Emellett a *hát* univerzális alkalmazása – mint válaszindító vagy töltelékszó – szintén gyakori stratégia, ami mögött az anyanyelvi *za* (*ja*) szerepe sejthető. A jelölők hiányos vagy szokatlan használata is gyakori: a magyar *amúgy*, *egyébként* típusú beszédfinomító elemek helyett a mongol beszélők gyakran kihagynak bármilyen átvezetést, vagy explicit témaváltás nélkül ugranak új gondolatra. Ez a különbség nemcsak nyelvi, hanem kulturális pragmatikai eltérésekből is fakad.

A mongol és a magyar diskurzusjelölők közötti hasonlóságok főként a narratív és logikai kapcsolatok terén jelentkeznek, míg a különbségek elsősorban az attitűd- és metapragmatikai funkciókban, valamint az intonációval kísért használati mintákban mutatkoznak meg. A diskurzusjelölők interlingvális megfeleltetése a magyar mint idegen nyelv tanulásában gyakori forrása a nyelvi interferenciának és a nem sztenderd pragmatikai viselkedésnek. E különbségek és megfelelések feltárása nemcsak nyelvpedagógiai, hanem interkulturális pragmatikai szempontból is jelentőséggel bír.

4.2. Beszédtervezési jelek

A *hát*, *ugye* és a gondolatindító *akkor* a korpuszban gyakran nem a magyar anyanyelvi normának megfelelő pozícióban jelenik meg, hanem olyan helyen, ahol mongolul tipikusan a *za* (*ja* ‘igen, jó, rendben, oké’), az *uηzəxəd* (*ingexed*) vagy a *məzəxəp* (*tegexeer* ‘tehát, akkor, ezért, ha így van, ebből következik, hogy’) állna. Ez arra utal, hogy a nyelvtanulók pragmatikai ekvivalenseket keresnek L2-használatban, és az anyanyelvi mintákat vetítik rá a magyar jelölőkre.

(1) „*Hát én most tanulok magyarul két éve.*” (1. interjú)

Itt a *hát* nem a magyar anyanyelvi beszélők tipikus hezitáló vagy bevezető funkciójában áll, hanem mondatkezdő fókuszjelölőként működik, ami a mongol *za* (*ja*) diskurzusjelölő szerepét idézi.

(2) „*Ugye én nem tudtam ezt először, amikor idejöttem.*” (2. interjú)

Az *ugye* ebben a kontextusban nem megerősítéskérést fejez ki, hanem inkább előzményjelölőként funkcionál, hasonlóan a mongol *uηzəxəd* (*ingexed*) használatához.

(3) „*Akkor én mentem iskolába és ott találkoztam magyarokkal.*” (4. interjú)
Az *akkor* itt nem időbeli következményt jelöl, hanem témaváltó, gondolatindító szerepben áll, ami a mongol *мэгэхээп* (*tegexeer*) funkcióját idézi.

(4) „*Ингээд(ingeed) a barátom ott él én Németországban vagy.*” (3. interjú)
Ebben a példában az *ингээд* (*ingeed*) és a magyar mondat folyamatos kódváltása jól mutatja, hogy a beszélő a mongol diskurzusjelölőt is aktiválja a magyar narratív keretben, ami a beszédtervezési stratégiák kétnyelvű erőforrásait jelzi.

4.3. Pragmatikai transzfer és funkcióváltás

Több helyen a diskurzusjelölők funkciója keveredik: a *tehát* egyszerre zár le egy gondolatot és nyit új témát. A mongolban ez gyakran ugyanazzal a markerrel, a *мэгэхээп*-rel (*tegexeer*) történik, ami arra utal, hogy a funkció-összevonás mintája átöröklődik a célnyelvi használatba. A pragmatikai transzfer alatt azt értjük, amikor a nyelvtanuló az anyanyelvéből hozott kommunikációs mintázatokat alkalmazza a célnyelvben; ez a diskurzusjelölők körében különösen erősen érvényesül, mivel ezek az elemek szorosan kötődnek a beszélő kognitív és kulturális stratégiáihoz.

(5) „*Hát én gondoltam rá, hogy először így... tehát meg kell tanulni a nyelvtant, és akkor utána lehet jól beszélni.*” (3. interjú)

A *tehát* itt egyszerre zárja le a korábbi, „gondolkodó” szakaszt és vezeti be az új, normatív állítást; ez a kettős, lezáró és témanyitó funkció párhuzamos a mongol *мэгэхээп* (*tegexeer*) használatával.

(6) „*Most már elég sok szót tudok, tehát elkezdtem olvasni könyveket, és közben újakat is tanulok.*” (5. interjú)

A *tehát* egyszerre összegzi az előző állítást („sok szót tudok”) és bevezeti az új tevékenységet („elkezdtem olvasni könyveket”), így egyidejűleg következtetést és témanyitást jelöl.

(7) „*Először nagyon nehéz volt, tehát sokszor kérdeztem a tanárt, hogy jól mondom-e.*” (2. interjú)

Itt a *tehát* lezárja a nehézségről szóló megállapítást, és következményként vezeti be a tanár gyakori kérdésését; ez a funkcióközeliség szintén megfeleltethető a mongol *мэгэхээп* (*tegexeer*) használatának.

(8) „*Sokat gyakoroltam otthon, tehát gyorsabban tudtam beszélni az órán.*”
(2. interjú)

Ebben a példában a *tehát* egyszerre összegzi a gyakorlás tényét és nyitja az eredményről szóló új egységet, ami a mongol *мэгэхээр* (*tegexeer*) kettős – lezáró és konkluzív – funkciójával mutat párhuzamot.

Tehát a mongol anyanyelvű magyarul tanulóknál megfigyelhető az, hogy a mongol diskurzusjelölők közvetlen fordítása nem mindig jár együtt célnyelvi pragmatikai megfeleléssel. Bizonyos magyar diskurzusjelölőket nem vagy alig használnak, ha nincs hozzájuk közvetlen mongol ekvivalens, míg más jelölők – például a *tehát* – funkcióbővülést vagy -váltást mutatnak a mongol mintákhoz igazodva, különösen témaváltó szerepben.

4.4. A *za* (*ja* ‘igen, jó, rendben, oké’) mint a magyar *igen* és *na* funkcionális megfelelője

A magyar *igen* és *na* diskurzusjelölők fontos szerepet töltenek be a párbeszédekben: nem csupán tartalmi válaszként jelennek meg, hanem a beszélgetés szervezésében, a hallgató bevonásában, a témaváltásban és a diskurzus dinamikájának fenntartásában is. Az *igen* elsősorban egyetértést, megerősítést, figyelem-visszajelzést közvetít, míg a *na* gyakran felvezető, cselekvésre ösztönző vagy új gondolat bevezetésére szolgál. A mongol nyelvben e két funkció gyakran összevonódik a *za* (*ja*) használatában, amely diskurzusjelölőként jóval szélesebb funkciót fed le: szerepei között megtalálható az egyetértés és a beleegyezés jelölése, a témanyitás vagy irányváltás, valamint a felhívás, cselekvésindítás és figyelemfelkeltés is.

Az alábbi példák a magyar nyelvű interjúkból származnak, és jól illusztrálják, hogy a magyar *na* és *igen* helyén a mongolban tipikusan a *za* (*ja*) állna:

(9) K: „*Mit gondolsz, miben fejlődöttél a legtöbbet a magyar nyelvtanulás során?*”

V: „*Igen, nyelvtan.*” (1. interjú)

Az *igen* itt pusztán minimális válaszként jelenik meg, amely a mongolban gyakran a *za* (*ja*) funkciójával esik egybe.

(10) K: „*Van-e olyan, vagy volt-e olyan helyzeted?*”

V: „*Na, hát még nagyon-nagyon az elején, amikor még éppen tanultam még gyerekként...*” (2. interjú)

A *na* bevezető, témanyitó funkcióban áll, amely párhuzamba hozható a mongol *za* (*ja*) diskurzusszervező szerepével.

(11) „*Na, Úristen, most én nem tudom úgy jól kimondani, vagy bármi, és akkor inkább nem beszélek, tehát az nem segít, na.*” (2. interjú)

A *na* itt érzelmi nyomatékot és diskurzusszervező szerepet egyaránt betölt, a megnyilatkozás elején és végén is megjelenve; ez a funkcióhalmaz szintén megfeleltethető a mongol *za (ja)* többfunkciós használatának.

(12) „*Nem, nem. Csak úgy, na.*” (3. interjú)

Ebben az esetben a *na* lezáró, elütő funkcióban jelenik meg, ami a mongolban a *za (ja)* rövid, befejező reakcióival mutat párhuzamot.

(13) „*És azon az órán szoktunk tanulni ilyen különböző tájszavakat, például felvidéki, vagy Erdélyből származókat. És Erdélyben van egy más szó, aminek jelentése csipkebogyó, igen.*” (4. interjú)

(14) „*De én ezt így nem tudnám így mondani, hogy magyar az ilyen nagyon-nagyon nehéz, igen.*” (5. interjú)

Mindkét példában az *igen* a megnyilatkozás végén, megerősítő, lezáró funkcióban jelenik meg, ami funkcionálisan közel áll a mongol *za (ja)* diskurzusbefejező és egyetértést jelző használatához.

4.5. Pragmatikai transzfer és egyéb megfigyelések

A példák alapján látható, hogy a magyar *na* és *igen* által betöltött funkciókat a mongol nyelvben a *za (ja)* ‘igen, jó, rendben, oké’) egyidejűleg képes kifejezni. Ez a funkció-összevonás a pragmatikai transzfer jellegzetes esete (Kasper, 1992), amikor a nyelvtanuló az anyanyelvéből hozott kommunikációs mintákat alkalmazza a célnyelvben. Mivel a diskurzusjelölők szorosan kötődnek a beszélő kulturális és kognitív stratégiáihoz (Redeker, 1991; Müller, 2005), különösen hajlamosak a közvetlen átvitelre. Ez magyarázza, hogy a mongol anyanyelvű, magyarul tanuló beszélők a *na* és az *igen* használatában gyakran ugyanazt a funkcióhalmazt alkalmazzák, mint amit a mongol *za (ja)* ‘igen, jó, rendben, oké’) esetében megszoktak.

A főbb jellemzők bemutatása mellett az interjúkban több olyan jelenség is megfigyelhető volt, amelyek nem illeszkednek szorosan egyik funkcionális csoportba sem, mégis fontosak a teljes kép szempontjából. Ezek gyakran a beszélő egyéni stílusát, nyelvtanulási stratégiáit vagy a mongol–magyar pragmatikai különbségek kreatív áthidalását tükrözik; a következő fejezetben ezekre az észrevételekre térek ki részletesen, konkrét példákkal illusztrálva.

4.5.1. Ellentét (*de, viszont*)

Az ellentétes kötőszavak közül a *de* messze felülreprezentált volt, míg a *viszont* csak ritkán fordult elő. Ennek több oka is lehet. Egyrészt a *de* rövid, könnyen kiejthető és a nyelvtanulás korai szakaszában elsajátított elem, amely közvetlen megfeleltethető a mongol *гэхдээ (gexdee)* vagy *харин (xarin)* formáknak. A

viszont ezzel szemben hosszabb, ritkább, és funkciója árnyaltabb, gyakran mondatbelső pozícióban jelenik meg, ami nagyobb tervezést igényel a beszélő részéről. Továbbá a tanulók kommunikációs stratégiáiban erősen érvényesül a bevált, biztonságos elemek ismételt használata, így a *de* a spontán beszédben is preferált kötőszóvá válik. A tananyagokban és az órán hallott példákban szintén a *de* dominál, míg a *viszont* inkább haladó szinten és írott szövegekben jelenik meg gyakrabban, ami tovább magyarázhatja alacsony előfordulási arányát a korpuszban.

„Szeretem a magyar ételeket, *de* a levesek nekem furcsák.”

„Először nehéz volt, *de* a tanár sokat segített.” (2. interjú)

„Próbáltam beszélni, *de* nem mindig értették.” (3. interjú)

„Szeretem a magyar nyelvet, *de* a nyelvtan nagyon nehéz.” (4. interjú)

„Tanultam már más nyelveket is, *de* a magyar különleges.”

„Sokat gyakoroltam, *viszont* még mindig bizonytalan vagyok.” (5. interjú)

4.5.2. Hezitáció (öö)

Ez a hezitációs jelölő gyakran bukkant fel, főként A2–B1 szinten. Németh (2021) cikkében elkülönítette a hezitációs és a diskurzusszervező funkciót, és amellet érvelt, hogy az utóbbi nem a hezitációból, hanem a társalgás szerkezeti pozíciójából fakad. Öt tipikus helyzetet azonosított, ahol az *öö* diskurzusszervező szerepet kap. Egyrészt váltás előtt biztosítja a partnert arról, hogy a megkezdett egység le fog zárulni. Másrészt új beszélőként jelezheti a normatív elvárás teljesítésének szándékát vagy önkijelölőként a következő megszólalás jogának igényét. Továbbá használható a szóátvétel megakadályozására, illetve átfedés esetén a további beszédigény kifejezésére.

A mongol *öö* nemcsak hezitációs jelölőként, hanem többféle lexikai és pragmatikai funkcióban is megjelenik. Szó szerinti jelentésben utalhat fizikai egyenetlenségre, felületi hibára, útakadályra vagy kisebb hiányosságra, amely lehet tárgyon, munkafolyamatban, de átvitt értelemben is. Az indulatszóként használt *öö* különböző kommunikációs szerepeket tölthet be, mint például, megszólítás, figyelemfelkeltés, közös cselekvésbe való beleegyezés, illetve együttérző vagy aggódó jóváhagyás is lehet. Emellett hangulati árnyalatokat is hordozhat, például lenézést, gúnyt vagy elégedetlenséget. E sokrétű használat révén az *öö* a társalgásban nem csupán a bizonytalanság jelzésére szolgál, hanem a beszélők közötti viszony és a kommunikációs helyzet alakításának fontos eszköze is. Többfunkciós szerepe – a hezitációtól a diskurzusszervezésen át a hangulati árnyalatokig – rávilágít arra, hogy a vizsgált beszélők magyar nyelvhasználatában e jelölőnek lehet anyanyelvi pragmatikai alapja is.

5. Következtetések és javaslatok

A vizsgálat rávilágított arra, hogy a magyarul tanuló mongol anyanyelvű beszélők diskurzusjelölő-használata sajátos mintázatot mutat, egyszerre érvényesül benne az anyanyelvi átvitel, a tanulói nyelvfejlődésből fakadó egyszerűsítés, valamint a magyar nyelv többfunkciós elemeinek fokozatos elsajátítása.

Az eredmények szerint a leggyakoribb jelölők között leginkább a *hát, tehát, na/igen, öö* fordult elő; mellettük rendszeresen jelent meg az *ugye*, ritkábban a *szóval, amúgy, mondjuk*, illetve az ellentétes *de/viszont*, és gyakori volt a jelölők halmozása is. A *tehát* sok beszélőnél nemcsak logikai kapcsolatot jelölt, hanem töltelékszóként vagy témaváltó elemként is működött, az *akkor* gyakran gondolatindító szerepben jelent meg, nem pedig kizárólag időbeli jelentésben, és az *ugye* olykor nem megerősítéskérsésként, hanem inkább előzményjelölőként funkcionált. A *de* felülreprezentált volt a *viszont* rovására. Az *öö* esetében a hezitációs és a diskurzusszervező funkciók keveredése figyelhető meg a mongol anyanyelvű beszélőknél. Ezek a használati minták több ponton eltérnek a magyar anyanyelvi normától.

A mongolból származó pragmatikai transzfer egyértelműen kimutatható. Erre utal például a magyar *tehát* túlhasználata és témanyitó szerepe, amely a mongol *məʒəxəp* (*tegexeer*) mintázatát tükrözi, valamint a magyar *és akkor* vagy *akkor* használata, amely a mongol *məʒəð* (*tegeed*) narratív láncoló funkcióját követi. Emellett a magyar *hát, na* és *igen* több funkcióját a mongol *ja* (*ja* 'igen, jó, rendben, oké') összevont szerepe fedi le, és az *öö* többfunkciós használata is anyanyelvi alapú sajátosságokra vezethető vissza.

Az oktatásban érdemes külön kezelni az egyes funkciókat – például az összegzést, a témanyitást, a hezitációt és az álláspontjelzést – rövid, autentikus példamondatokkal és célzott feladatokkal, például a mondatpozíció és az intonáció változtatásával. Hasznos lehet az anyanyelvi megfelelőekkel való szisztematikus összevetés is, például a mongol *məʒəð* (*tegeed* 'és akkor') és *məʒəxəp* (*tegexeer* 'tehát') esetében, mivel ez segíti a funkcióbeli eltérések tudatosítását, és egyúttal rávilágít a lehetséges pragmatikai transzferre. A tanulók így könnyebben felismerhetik, mikor tér el a célnyelvi használat a megszokott anyanyelvi mintától. Célszerű lenne továbbá különböző kommunikációs helyzetekben, például interjúban, vitában, narratív elbeszélésben és prezentációban gyakoroltatni a lezárás, a fordulópont és az összegzés nyelvi eszközeit. A szerepjátékok szintén segíthetik a jelölők rugalmas, kontextusfüggő alkalmazását, valamint a funkciók közötti gyors váltást.

A további kutatások szempontjából hasznos lenne nagyobb mintát bevonni különböző nyelvi szintű mongol anyanyelvű beszélőkkel, valamint életkor, nem, tanulási háttér és regionális változatok szerint is megvizsgálni a diskurzusjelölők használatát. A korpusz bővítése a feladattípusokra és a modalításra is kiterjedhetne. Érdekes eredményeket hozhatna egy longitudinális vizsgálat is,

amely paneljellegű adatgyűjtéssel követné, hogyan változik a diskurzusjelölők gyakorisága, pozíciója és funkcióeloszlása a nyelvtanulás előrehaladtával. Célszerű lenne szemeszterenként, azonos feladatokkal ismételt méréseket végezni, hogy kirajzolódjanak az esetleges elsajátítási sorrendek. Emellett mélyebb feltárást igényel a mongol és a magyar kommunikációs normák eltéréseinek vizsgálata is. Ezt kvalitatív interjúkkal, diskurzuskiegészítési feladatokkal és észlelési tesztekkel lehetne mérni és rögzíteni.

Ez a kutatás nemcsak a magyar mint idegen nyelv oktatásának fejlesztéséhez járulhat hozzá, hanem a diskurzusjelölők elsajátításának általános mechanizmusairól is új ismereteket nyújthat, különösen egy olyan nyelvpár esetében, amelynek pragmatikai rendszereit ritkán kerülnek összehasonlításra.

Irodalom

- Aijmer, K. (2013). *Understanding pragmatic markers: A variational pragmatic approach*. Edinburgh University Press.
- Alberti Gábor, Gocsál Ákos, Farkas Judit & Szeteli Anna (2023). A hát diskurzusjelölő – számtalan szerepben. *Hungarológiai Évkönyv, 23–24 (1–2)*, 26–43.
- Bai, A. (2020). A cognitive pragmatic approach on Mongolian parentheses. *Journal of Literature and Art Studies, 10 (5)*, 408–413. Letöltés: <https://www.davidpublisher.com/Public/uploads/Contribute/5efbfb0bec4ab.pdf>
- Bartha Csilla & Hámori Ágnes (2010). Stílus a szociolingvisztikában, stílus a diskurzusban: Nyelvi variabilitás és társas jelentések konstruálása a szociolingvisztika „harmadik hullámában”. *Magyar Nyelvőr, 134 (3)*, 298–321.
- Бертагаев, Т. А. (1964). *Синтаксис современного монгольского языка в сравнительном освещении: Простое предложение*. Москва.
- Boronkai, Dóra (2013). A diskurzusjelölők szerepe társalgási szövegek beszélőváltásaiban a szociokulturális tényezők tükrében. In Fekete R., Kurucz R., & Nagy J. T. (szerk.), „Szépet, jót, igazat akarva”: *Tanulmányok N. Horváth Béla 60. születésnapjára (173–188)*. Szekszárd: Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula Kar.
- Dér Csilla Iлона (2009a). Mik is a diskurzusjelölők? In Keszler B. & Tátrai Sz. (szerk.), *Diskurzus a grammatikában – grammatika a diskurzusban (293–303)*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Dér Csilla Iлона (2009b). Többszavas diskurzusjelölők a magyar nyelvben. In Gecső T. & Sárdi C. (szerk.), *A kommunikáció nyelvészeti aspektusai (73–78)*. Budapest: Kodolányi János Főiskola – Tinta Könyvkiadó.
- Dér Csilla Iлона (2010). On the status of discourse markers. *Acta Linguistica Hungarica, 57*, 3–28.
- Dér Csilla Iлона & Markó Alexandra (2010). Diskurzusjelölők használata az életkor és a nem függvényében. In Gecső Tamás & Sárdi Csilla (szerk.), *Új módszerek az alkalmazott nyelvészeti kutatásban (78–83)*. Budapest: Kodolányi János Főiskola – Tinta Könyvkiadó.
- Dér Csilla Iлона (2014). Milyen funkciójúak a tölteléknek tartott elemek a spontán nyelvhasználatban? In *MANYE XXIII. Nyelv – társadalom – kultúra: Interkulturális és multikulturális perspektívák I.* (115–121). Budapest: MANYE – Tinta Könyvkiadó.
- Dér Csilla Iлона (2017). A „hát” multifunkcionalitása a beszédműfajok és a diskurzusjelölő-társulások függvényében. *Beszédkutatás, 25*, 169–184.
- Dömötör Éva & Varga Diána (2014). Főmondati kötőmód diskurzuspartikulákkal. In Géceg Zs. (szerk.), *LingDok 13: Nyelvészdoktoranduszok dolgozatai (27–45)*. Szeged: Szegedi Tudományegyetem.
- Furkó Bálint Péter (2013). A diskurzusjelölők alaptermészete a pragmatikai szemlélet tükrében. *Magyar Nyelv, 109*, 157–162.
- Gärtner, H.-M., & Gyuris, B. (2012). Pragmatic markers in Hungarian: An introduction. *Acta Linguistica Hungarica, 59(4)*, 387–426. doi: <https://doi.org/10.1556/ALing.59.2012.4.1>

- Gyuris Beáta (2008). A diskurzus-partikulák formális vizsgálata felé. In Kiefer F. (szerk.), *Strukturális magyar nyelvtan IV. A lexikon szerkezete* (639–682). Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Kasper, G. (1992). Pragmatic transfer. *Interlanguage Studies Bulletin*, 8(3), 203–231. doi: <https://doi.org/10.1177/026765839200800303>
- Keszler Borbála (1991). A közbevetések grammatikai és mondatfonetikai sajátosságai. In Keszler Borbála (szerk.), *Újabb fejezetek a magyar leíró nyelvtan köréből* (82–98). Tankönyvkiadó.
- Markó Alexandra & Dér Csilla Ilona (2008). Magyar diskurzusjelölők korpuszalapú vizsgálata. In Bereczki András, Csepregi Márta & Klima László (szerk.), *Urálisztikai Tanulmányok 18. Ünnepi írások Havas Ferenc tiszteletére* (535–556). Budapest: ELTE BTK Finnugor Tanszék – Numi-Tórem Finnugor Alapítvány.
- Müller, S. (2005). *Discourse markers in native and non-native English discourse*. Amsterdam: John Benjamins.
- Namsrai, M., & Dashdorj, S. (2021). Discourse marker use regarding age factor: The case of Mongolian spoken discourse. *Russian Journal of Linguistics*, 25(2), 89–102. doi: <https://doi.org/10.37892/2500-2902-2021-41-2-89-102>
- Németh Zsuzsanna (2021). A nemlexikális öö hang mint diskurzusjelölő magyar nyelvű társalgásokban. *Beszéltudomány – Speech Science*, 2(1), 173–206.
- Redeker, G. (1991). Linguistic markers of discourse structure. *Linguistics*, 29(6), 1139–1172. <https://doi.org/10.1515/ling.1991.29.6.1139>
- Руднев, А. Д. (1905). *Лекции по грамматике монгольского письменного языка*. Санкт-Петербург.
- Schirm Anita (2011). A diskurzusjelölők funkciói a számok tükrében. *Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények*, 6(1), 185–197.
- Schirm Anita (2014). A diskurzusjelölők stilisztikai és pragmatikai megközelítése. In *Stílusról, nyelvről – sokszínűen: Szikszainé Nagy Irma hetvenedik születésnapjára* (294–307). Debrecen: Debreceni Egyetem.
- Schirm Anita (2015). A diskurzusjelölők az osztálytermi kommunikáció szövegtípusaiban. In Baditzné Pálvölgyi Kata, Szabó Éva, Szentgyörgyi Rudolf (szerk.), *Tanóratervezés és tanórákutató* (49–66). Budapest: ELTE.
- Silvano, P., Damova, M., Valūnaitė Oleškevičienė, G., Liebeskind, C., Chiarcos, C., Trajanov, D., Truică, C.-O., Apostol, E.-S. & Bączkowska, A. (2022). ISO-based annotated multilingual parallel corpus for discourse markers. In *Proceedings of the 13th Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2022)* (pp. 2739–2749). European Language Resources Association. <https://aclanthology.org/2022.lrec-1.292>
- Zhang, D. (2020). *Negotiating interpersonal meaning in Khorchin Mongolian: Discourse and grammar*. Doctoral dissertation. University of Sydney.

1. sz. Függelék

Magyar jelölő	Lehetséges mongol ekvivalens	Fő funkció(k) magyarban	Fő funkció(k) mongolban	Megjegyzés az interjúkhoz
<i>és akkor</i>	<i>тэгээд</i> (<i>tegeed</i>)	Narratív láncolás, történet folytatása, időrend hangsúlyozása	Narratív láncolás, időbeli sorrend, új mozzanat bevezetése	Gyakori, sokszor töltelékként is; hasonló helyzetben jelenik meg, mint a mongolban
<i>tehát</i>	<i>тэгэхээр</i> (<i>tegexeer</i>)	Következtetés, összegzés, átvezetés új témára	Következtetés, indoklás, beszédtervezés	Az interjúkban sokszor töltelékként is előfordul; anyanyelvi funkció-összevonás gyanítható
<i>hát</i>	<i>за</i> (<i>ja</i>)	Beszélői attitűd jelzése, témaindítás, töltelék	Figyelemfelhívás, témaváltás, beszédindítás	Laza stílusban gyakori; a mongol <i>за</i> funkciójához nagyon közel áll
<i>ugye</i>	<i>тийм биз дээ, тийм үү</i> (<i>tiim bij dee, tiim üü</i>)	Hallgatói megerősítés kérése, közös tudás aktiválása	Megerősítés kérése, konszenzus	Gyakori, funkcióban párhuzamos
<i>szóval</i>	<i>тэгэхээр / ер нь</i> (<i>tegexeer / er n'</i>)	Összegzés, konklúzió, új téma felvezetése	Következtetés, átvezetés	Ritkább, de előfordulhat narratív váltásnál
<i>akkor</i>	<i>тэгвэл / тэгээд / ингээд</i> (<i>tegwel / tegeed / ingeed</i>)	Időbeli váltás, következtetés, új lépés jelzése	Feltételes kapcsolat, időbeli váltás	Sokszor „és akkor” formában, narratív szerepben
<i>de, viszont</i>	<i>гэхдээ / харин</i> (<i>gexdee / xarin</i>)	Ellentét, korrekció	Ellentét, enyhítés	Interjúkban gyakori rövid ellenpontként
<i>igen</i>	<i>тийм</i> (<i>tiim</i>)	Megerősítés, figyelemjelzés	Megerősítés	Sokszor visszajelzésként hallgatói szerepben
<i>ja</i>	<i>аа / тийм аа/тиим</i>	Egyetértés, rövid reakció	Egyetértés, töltelék	Mongol rövid reakciókkal szinte 1:1 funkcióazonos